

Núria Esponellà

ÀNIMA DE

TRAMUNTANA

Premi Prudenci Bertrana

labutxacà

Núria Esponellà

Ànima de tramuntana

Premi Prudenci Bertrana 2020

Columna
Barcelona

© Núria Esponellà, 2020
Publicat d'acord amb Pontas Literary & Film Agency

La primera edició en català d'aquesta obra
es va publicar a Columna l'any 2020

Primera edició en aquest segell: setembre del 2021

Segona edició: febrer del 2022

© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.,
labutxaca

Fotocomposició: Grup62
DIPÒSIT LEGAL: B. 9.797-2021
ISBN: 978-84-18572-46-3

El jurat del 53è Premi Prudenci Bertrana de novel·la (2020),
convocat per la Fundació Prudenci Bertrana, el formaven: Montse Barderi,
Xavier Cortadellas, Glòria Gasch, Gemma Lienas i Care Santos.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de
l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació
pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa
a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro
(Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si
necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra
(www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

Taula

<i>Dramatis personae</i>	II
PRELUDI. Mínia	13
PRIMERA PART. Ekinar	95
SEGONA PART. Mínia	191
TERCERA PART. Ekinar	251
QUARTA PART. Mínia	309
CINQUENA PART. Ekinar	343
SISENA PART. Mínia	433
<i>Epíleg</i>	475
<i>Nota per als lectors</i>	481
<i>Índex de dades geogràfiques i històriques</i>	487
<i>Agraïments</i>	491

I

(2019)

El temps s'ha replegat en un racó, a punt d'arquejar el cos i saltar com un gat.

Les dues fotos que reposen damunt la taula del despatx, una al costat de l'altra, mostren la família al complet: el pare d'aire atlètic i ulls incisius mira sorrut cap a la càmera; la mare somriu benvolent, jove i bonica, i la germana gran, ja adolescent, fa uns morros de tres pams perquè no devia voler que la fotografiessin. Ella té cinc anys i entrecreua unes cames seques, els ulls oberts com taronges i els cabells escarolats, d'un ros cendra. S'arrapa a les faldilles de la mare, que està pendent del gest garratibat de la filla gran. L'Elvira sembla haver sortit d'alguna discussió acalorada de les que acostuma a mantenir quan no li donen la raó en tot. Sempre ha mirat d'espolsar-se les puces i de fer-la sentir culpable. És una manera de comportar-se que la va atabalar de petita, fins que va deixar de respondre al joc provocar de qui, en principi, hauria pogut ser un exemple, perquè els més petits acostumen a imitar els grans.

Li hauria agradat tenir una germana amb qui teixir complicitats, amb qui prodigar una amistat estreta, fabricada amb dosis altes de confiança mútua i de secrets xiuxiuejats a cau d'orella, però això no ha estat possible. Les persones són com són i ella no pretén canviar ningú, com volia fer el seu pare.

Agafa la segona fotografia, hipnotitzada per un record que encara li cou. Es contempla durant uns segons: ella mateixa, de perfil, mostra una panxa consistent de cinc mesos d'embaràs i somriu enmig d'un camp d'espigues. Deixa lliscar el dit damunt del vidre i l'acarona amb lentitud. S'adona que la imatge s'ha mogut una mica i penja d'un costat. Comença a desfer els agafadors del marc, vol que estigui ben col·locada. La redreça. Ara sí.

Poc després, amb un anar i venir de mà suau, la torna a lloc, al costat d'una capseta de fusta envernissada. Crida l'atenció perquè a la tapa hi ha una incrustació d'ambre on va quedar atrapada una formiga.

La foto i especialment la capseta testimonien per a ella una pèrdua més gran que totes les absències del món. La va escollir com a joier perquè l'insecte, una formiga-mòmia oberta de potes, li havia fet gràcia.

«Fa riure, però quedar-se petrificat deu ser tan cruel com el que jo he viscut».

Havia tardat gairebé cinc mesos a posar el joier sobre la calaixera del menjador, vistent, expectant, obert a les mirades de qui entra a casa seva. Des de llavors s'ha convertit en un registre, un dipòsit de detalls vinculats a un nom, un recordatori de com és de prima la línia que separa la vida i la mort, de fins a quin punt la vida

humana és un exercici de funambulisme perpetrat sobre una corda tensa que s'alça damunt del buit aparent. A l'interior del joier només hi ha records de la ingenuïtat feliç d'una criatura. A fora, l'ambre de la tapa desprèn reflexos lumínics que no esborren el patiment de la formiga. Es torna a fixar en les aigües verd marro-nenques que tiren a groc o a gris perla, segons com ho miri. Aquest ambre, si es pogués tastar, deu tenir un gust salat, com tot allò que cura. La sal de la suor i del plor. La sal de les gotes del mar.

Els objectes que conté la capseta són l'única prova visible de l'existència d'en Jan, una certesa que testimonia el seu pas breu pel món, que li atorga un lloc a la família i el situa dins d'un arbre genealògic que es remunta en el temps. Ella i els seus són un grup semblant a molts d'altres, amb un lligam invisible d'amor, malgrat totes les desavinences, greuges, retrets i desacords.

Des de fa poc més d'un any, l'atzar o una mena de llei d'atracció que regeix els assumptes intangibles la va sacsejar de valent. La pèrdua d'en Jan, una troballa arqueològica inesperada i la separació de l'Armand han marcat un abans i un després a la seva vida.

Ara se sent amb cor de fer balanç de tot plegat. Si l'espiral d'esdeveniments que l'han portat fins on és avui es desfés, podria resseguir el recorregut del fil del destí; si es liqués, esdevindria un riu que flueix, un corrent que no s'atura mai. Potser veuria així com cada circumstància es concatena amb una altra, com s'han succeït els fets de manera lineal o simultània.

«Que tòtila que soc. D'això... He estat tan ingènua com valenta, a parts iguals».

Arrenca un somriure irònic. Només la seva ànima sap el que ha patit. Hauria de dir que tanca un cicle? Segurament.

La descoberta arqueològica té relació amb dues persones que van viure fa molts segles: dues tombes iberes on han aparegut dos cranis sense cremar i un amulet gravat amb una inscripció que, ara per ara, no pot ser traduïda.

De tot plegat, ella mateixa n'ha escrit una història. Una història sobre un passat remot que també té a veure amb ella. Ja l'ha acabada, però, de moment, la guardarà en un disc de memòria i seguirà treballant en projectes d'excavació, com ha fet sempre.

Gira els ulls cap a la porta del menjador que dona al jardí, alertada pel so d'un tro llunyà que anuncia tempesta. El vent de llevant ha començat a bufar amb ràfegues fortes que empenyen els núvols carregats d'aigua des de la banda de mar i fa envolar les fulles de la buguenvíllia del jardí, que es belluguen violentament, trasbalsades per l'esverament de l'aire.

Tecleja un missatge al mòbil:

Vine més tard, sembla que vol ploure

L'Estel respon de seguida:

Ja estic aparcant, no tardo ni un minut

D'acord

Hi afegeix quatre emoticones que apareixen sense buscar-les, perquè s'han convertit en elements distin-

tius, a còpia d'haver-los repetit a les converses de WhatsApp. Somriu pensant en el número 18 que van escriure per error un dia d'estiu.

Divuit. Ella ja en té quaranta-quatre i als ulls dels altres i del mirall s'ha convertit en una dona madura. A la quarantena llarga, les decisions, igual que els amors, ja no són tant fruit de la pulsio immediata sinó de l'experiència. Potser per això, després de tantes giragonses vitals, ha reaparegut el Capità Marlow.

(2018)

L'Estel l'espera a l'entrada de la finca, un mas de muntanya envoltat de camps de conreu i d'alzinars. L'ha saludat, plantada dins uns texans estrets, com una pomera empeltada sobre un peu d'arbre, amb aquells braços menuts i prims que la fan semblar més jove del que és, tibats sota la samarreta sense mànigues. Se li veu bé l'inici del braç i el tatuatge d'un dofi saltant la cresta d'una onada.

Darrere el mas s'obre una cleda amb cavalls. A la porta del tancat les ha rebut una dona esprimatxada, força jove, però amb la cara tan cremada pel sol que se li marquen tot d'arrugues a l'entorn dels ulls i de la boca.

—La teva amiga i jo ens quedem aquí fora, tu pensa el que vols saber.

La cuidadora dels cavalls l'ha convidat a entrar al recinte. Ella hi ha consentit, encara que tenia el cap a passeig i els nervis li corrien per dins com cucs. Els raigs enlluernadors del sol s'han anat fonent, engolits

per l'ombra dels núvols i, en pocs minuts, el cel ha quedat fosc.

—Agafo el paraigua?

Mira el cel mentre repassa mentalment el temps primaveral. Està fent un juny plujós que sembla voler esquivar l'estiu. S'ha tret les ulleres de sol i les ha enfundades a la butxaca de l'armilla texana.

—Val més que no portis res a sobre. A més, et faria nosa, no plourà —li ha assegurat la dona amb l'aire confiat de qui acostuma a fer prediccions sobre el temps.

Tres cavalls de pèl blanc, un d'ells petit i esvelt, més jove que els altres dos, estaven tranquils dins la cleda, però, així que ella ha empès la portella de fusta i ha entrat sola al tancat, han aixecat el cap i s'han quedat immòbils mirant-la, amorrats al carro ple d'usurda on estaven menjant.

Quan ha començat a acostar-s'hi, els animals han iniciat una desfilada lenta, l'un darrere l'altre, en direcció oposada a la d'ella, i cada vegada que intentava escurçar distàncies, s'anaven allunyant més i més.

En poca estona han acabat atrinxerats en un angle de la tanca, girats d'esquena. La reacció dels cavalls l'ha descol·locada i s'ha penedit de no haver preguntat com podia haver-se guanyat la confiança d'uns animals que no la coneixien de res.

La cuidadora i l'Estel l'han estat observant des de fora el tancat, sense bellugar-se amb prou feines. Ja estava avisada que elles dues farien com si no hi fossin presents.

Ha recordat les instruccions que ha rebut mentre observava els tres cavalls immòbils, posats de cul, amb les

cues llanguides, i intentava fer silenci mental. Ha estat en aquest moment preci's que una respiració fonda li ha ressonat al clatell i s'ha espantat. La tenia molt a prop, esbufegant com una bèstia salvatge. De sobte, ha reprimet les ganes d'arrencar a córrer i s'ha obligat a reescoltar el bleixar anguniós que li continuava barrant l'esquena.

Una esgarrifança d'angúnia l'ha recorregut per dins, però s'ha intentat tranquil·litzar. «Deu ser un animal salvatge que està amagat sota la tanca, potser un porc senglar que busca menjar entre els sembrats...».

Sobreposant-se a la primera reacció de temor, ha caminat en direcció al marge que talla el terreny elevat del mas, procurant no fer soroll. Tot i això, els ruflets s'han anat intensificant a mesura que s'hi apropava i, ja a tocar els límits, ha sentit una certa impotència.

El desnivell que s'obre sota els seus peus és molt fort, d'uns tres metres com a mínim, i està tan cobert de vegetació que no es veu res, exceptuant una teranyina de bardisses i d'arbustos espinosos.

La bèstia aquella continua bleixant al fons dels esbarzers, però la respiració ha canviat: ara sembla més aviat l'udol apagat d'un gos o d'un llop. Tot d'una, l'angúnia se li dispara al pit i torna el dolor físic: les punxades al canell i al ventre, potents com el redoblar d'un tambor de tribu. Contradient el que sent, encara fa el cor fort i s'enfila a la tanca, mig penjada sobre els pals de fusta, perquè se sap protegida pel desnivell.

Durant uns segons, els seus ulls clars i inquietes ressegueixen a consciència la xarxa de petits forats que entreteixeixen les bardisses. Al fons de tot no es veu res. Res de res.

Ara els udols s'han apagat, engolits pel silenci. Gairebé a l'instant, s'aparta de la tanca, espantada i perplexa, mentre una onada d'inquietud s'apodera d'ella, en una d'aquelles ventades fredes que et relliguen a antics temors que no saps d'on venen.

Els cavalls segueixen al mateix lloc que abans. Què està passant? Prova d'ordenar mentalment tot de senyals que no és capaç d'interpretar. Traslalsada per la incertesa, camina amb inèrcia fins a una bala de palla que hi ha al mig del tancat i s'hi deixa caure com un pes mort.